№ 224 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 10 1901 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 10 № 224

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

Երկարատեւ եւ ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց Բագւի երկրորդ կարգի վաճառական

ԻՍԱՀԱԿ ՄԻՐԱՔԵԱՆՑ

Ցայտնելով դրա մասին այրին՝ Սօֆիա Սերգէեվնա իր զաւակներով, Դաւիթ եւ Բարսեղ Միրաքեանները, խնդրում են ծանօթներին եւ ազգականներին չնորհ բերել յուղարկաւորութեանը հինգշաբթի, հոկտեմբերի 11-ին, առաւօտեան 10 ժամին, որ տեղի է ունենալու թժիշկ Վարդանեանի տնից, Գէօրգիեվսկայա հրապարակի վրա, դէպի Մողնու եկեղեցին:

Հոգեհանգիստը հոկտեմբերի 10-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին:

2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մահմեդական կնոջ համար կրթարան.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. «Օտէլլօի» ներկայացումը. Վրաց թատրոն. Օպերային ներկայացումներ. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Անատամ կրճտոց:

ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ԿՆՈՋ ՀԱՄԱՐ ԿՐԹԱՐԱՆ

Հեռագիրը հաղորդեց, որ Բագւում բացվեց իգական դպրոց մահմեդական աղջիկների համար. դպրոցը մտել են 58 մահմեդականուհիներ զանազան տեղերից: Դպրոցի հիմնադիրը, յայտնի դրամատէր Թաղիեվ, իր հաշւով կառուցել է յատուկ շինութիւն և դպրոցի ապահովութեան համար յատկացրել է 125,000 րուբլի գումար:

Ռուսաստանի մէջ դա առաջին դպրոցն է այդ տեսակի և իբրև մի հասարակական երևոյթ՝ մեր երկրի մահմեդական ազգաբնակութեան կեանքում ունի մեծ նշանակութիւն: Մահմեդական կինը, որը մինչև այժմ փախչում էր եւրոպական կրթութիւնից, մի անգամից ստանում է կրթարան յատուկ իր համար, որի աջողութիւնը կարող է ապագայում առաջ բերել նոյնատեսակ հիմնարկութիւնների մի շարք:

Մահմեդական կանանց մէջ եւրոպական կրթութիւն ստացողների թիւը մինչև այժմ եղել է շատ սահմանափակ և այդպիսիները համարվել են հազւագիւտ բացառութիւններ: Մի քանի օրիորդներ Թիֆլիսի գիմնազիաներում, մի քանիսը Բագւում և Թեմիրխանշուրայում—ահա այն բոլոր ուսանողուհիները, որոնք տուել են մահմեդականուհիների կրթութեան առաջին օրինակները: Եւ այժմ երիտասարդ մահմեդականների մի թէև դեռ փոքր, բայց որոշ թիւ կազմել է ընտանիք ամուսնանալով եւրոպական կրթութիւն ստացած մահմեդականուհիների հետ:

Մեր առաջ կատարվող երևոյթը շատ մխիթարական է և համակրութեան ու քաջալերութեան արժանի: Մահմեդական կնոջ զարգացումը կը նպաստէ փութացնելու և դիւրացնելու մահմեդականների մէջ կրթութեան գործը, որ առհասարակ աւելի մեծ խոչընդոտների է հանդիպել մինչև այժմ, քան մեր երկրի քրիստոնեայ ազգաբնակութեան մէջ: Կրթված ընտանիքի կազմակերպվելը կը նպաստէ առողջ հասարակական կազմակերպութեան հարցերի առաջ գալուն և մահմեդականների մէջ կը սկսվեն առաջ գալ այն խնդիրները, որոնք մինչև այժմ զարգացման հող չէին գտնում այդ տարրի մէջ:

Մահմեդական կնոջ կրթութիւնը կը նպաստէ բարձրացնելու կնոջ անհատականութեան նշանակութիւնը թէ ընտանիքի և թէ հասարակութեան մէջ և կը հանէ նրան այն վիրաւորական դիրքից, որի մէջ նա գտնվում է ներկայումս: Բագւի դպրոցը ունի կատարելու կուլտուրական դեր:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՕՏԷԼԼՕԻ» ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

—

(Շարունակութիւն)

Թէև Օտէլլօն կասկածելուց առաջ փաստեր է պահանջում, միւս կողմից կամենում է «աւելի շուտ խաբված լինել, քան թէ մի բան գիտենալ»—այնուամենայնիւ դժբաղդութեան նախերգանքն արդէն սկսված է՝ կասկածանքի որդն արդէն գալարվում է նրա սրտում: Եագոյի ներշնչումները, նրա կեղծ ու պատիր «յայտնագործութիւնները» նրան աւելի են փարել տալիս այս վտանգաւոր որդին: Թաշկինակի պատմութիւնից յետոյ միամիտ, անհնարաւոր Մորը արդէն բացարձակապէս համոզվում է, որ իր կինն անհաւատարմութիւն է գործել: Եագօն՝ «ճակատագրի այս սատիկանը», ինչպէս ինքն է իրան բնորոշում, հեռու չէր իր նպատակը պսակելուց. նա իր ճարպիկ մեքենայութիւնների ցանցով կաշկանդել է Օտէլլոյի բաղդը: Նա շատ լաւ էր բռնել այս վերջինի թոյլ երակը՝ վճռել էր Մորին այնպիսի կատաղի խանդի ենթարկել, որին «չէ կարող ապեղանի լինել և ոչ մի բանականութիւն»: Խանդի զգացմունքն արդէն ժայթքել էր և հրեղէն լաւան պահանջում էր իր զոհը: Դեզդեմոնան պէտք է մեռնէր. արատաւորված անկողինը պէտք է «մեղքի արիւնով մաքրվէր»: Եագօն դեռ չորրորդ գործողութեան սկզբին խորհուրդ է տալիս կատաղած Մորին՝ չը թունաւորել Դեզդեմոնային, այլ խեղդել մի և նոյն անկողնում, որ նա իբրև թէ սրբապղծել է:

Դեզդեմոնան, այս մարմնացած անմեղութիւնը, զոհվում է, և միայն Օտէլլօն է, որ իր անզուսպ խանդով, իր հիւանդոտ երևակայութեամբ անընդունակ է ըմբռնել, որ այս քնքոյշ արարածի լուռ համբերատարութիւնը ոչ թէ յանցանքի, այլ մաքուր, անբիծ սիրոյ հետևանք է: Չորրորդ գործողութեան վերջին տեսարանում, որ պ. Գալֆայեանի ներկայացման մէջ ամբողջովին կրճատված էր, Եագոյի կինը երբ ասում է Դեզդեմոնային. «Երանի թէ նրան (Օտէլլոյին) երբէք տեսած չը լինէիր»—ստանում է հետևեալ պատասխանը. «Ես չէի ցանկանայ. ես այնպէս եմ սիրում նրան, որ նրա զայրոյթը, հակառակութիւնը, կամակորութիւնն անգամ ինձ սիրելի և գրաւիչ են թւում»: Մինչև անգամ հոգեվարքի րոպէին՝ երբ նոյն կինը հարցնում է նրան, թէ ով էր իր մահուան պատճառը, առաքինի կինը վերջին անգամ շարժում է իր շրթունքները և պատասխանում. «ոչ ոք—ես ինքս»: Միակ դժգոհութիւնը, միակ գանգատը, եթէ կարելի է այսպէս ասել, որ նա անում է—դա հետևեալ խոստովանութիւնն է. «Ես մեռնում եմ անմեղ»: Այս անմեղութեան մասին տեղեկանում է և Օտէլլօն՝ իր սոսկալի եղեռնագործութիւնից անմիջապէս յետոյ. բայց արդէն ուշ էր. զղջման զգացմունքը ինչքան էլ խոր, սրտաբուղխ լինէր՝ չէր կարող նսեմացնել կատարված իրականութեան արհաւիրքը: Մի գիտակցութեամբ միայն նա ընդունակ էր ինքն իրան մխիթարել. «որ ես մի պատուաւոր մարդասպան եմ, որովհետև ոչինչ չեմ գործել ատելութիւնից, այլ պատւի համար—ամեն ինչ»: Նրա զինւորական կոչումը հարկադրում էր նրան պատւի վերաբերմամբ աւելի զգայուն լինել. ապացոյց՝ երրորդ գործողութեան նախավերջին տեսարանը, ուր նա իր նշանաւոր «Մնաք բարեաւ է» ասում: Բայց պատւից աւելի նրան յուզում էր սիրոյ փոթորիկը: Սէրն առհասարակ աւելի ներքին, աւելի մտերիմ մի զգացմունք է, այն ինչ պատիւը պատկանում է հոգեկան այն առանձնայատկութիւնների շարքին, որոնք, եթէ կարելի է ասել, արտաքին բնաւորութիւն են կրում. օրինակ՝ պատւի մասին սովորաբար այն ժամանակն է խօսք լինում, երբ անհատի և շրջապատողների մէջ տեղի ունեցած յարաբերութիւնն է ի նկատի առնվում: Մորից Կարիէրը մատնանիշ անելով այս կէտը՝ իրաւամբ նկատում է, որ սիրոյ զգացմունքի չեչտով գերմանական ցեղի ամենամեծ դրամատուրգը՝ Շէքսպիրը՝ միանգամայն տարբերվում է սպանիական նշանաւոր դրամատուրգից՝ Կալդէրոնից, որ նոյնանման հանգամանքներում պատւի զգացմունքին աւելի մեծ նշանակութիւն է տալիս և մինչև անգամ իր մի կատակերգութեան մէջ ամենահետևողական կերպով ցոյց է տալիս, որ սէրը բարեկամութեան և բարեկամութիւնը վասալական պարտականութիւններին է ստորադրված:

Անցնենք այժմ ողբերգութեան ներկայացման:

Շէքսպիրի ստեղծագործութիւնները գերմանական արուեստի մէջ կրթել են առաջին սերունդներ, կազմակերպել են զօրեղ հանճարներ՝ սկսած Ջոնսոնից, Գէրրիկից, Շրէօդէրից, Ռօսսիից մինչև ժամանակակիցները՝ Ջօնէնթալ, Քայնց, Բօթ, Իրվինգ, Բէրրօն, Մունէ-Սիւլի, Ցագօլի և այլն: Այս պատճառով մինչև նորագոյն դրամայի տիրապետութիւնը, ինչպէս և դեռ այժմ, փոքր ի շատէ խոշոր տաղանդի տէր դերասաններ, մանաւանդ սկսնակները, սիրում են Շէքսպիրի դրամաներով փայլել: Երիտասարդ դերասան պ. Գալֆայեանը, որ իր արուեստը Պարիզումն է ուսումնասիրել, ուր Շէքսպիրի պաշտամունքը թէև ուշ է մուտք գործել, բայց դեռ շատ զօրեղ է—նոյնպէս յետ չը մնաց ուրիշների օրինակից. նրա «Համլէտն» արդէն յայտնի է Թիֆլիսի հայ հասարակութեանը. իսկ անցեալ շաբաթ օրը, հոկտեմբերի 6-ին, մասնակցութեամբ մի քանի դերասանների և սիրողների՝ նա խաղում էր Օտէլլօ:

Լէասինգ մի տեղ սրամիտ կերպով նկատում է. «Երկուսն էլ սովորաբար ինքնախաբ են լինում՝ թէ նա, ով որ շատ է խոստանում և թէ նա՝ ով որ շատ է սպասում»: Խոստովանում ենք, որ այս ինքնախաբէութեան անախորժութիւնից մենք ազատ մնացինք, այն պարզ պատճառով, որովհետև շատ թեր և դէմ կարծիքներ էինք լսել պ. Գալֆայեանի ընդունակութիւնների մասին՝ այնպէս որ թատրոն մտանք միմիայն լարված, առանց սակայն այս կամ այն կերպ տրամադրված լինելու:

Պարոնի խաղի մասին մեր տպաւորութիւնն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԱՏԱՄ ԿՐՃՏՈՑ

(Նամակ Մոսկվայից)

(Վելիչկոյի «Нефтяной фонтанъ» պիեսը)

—

Ինչպէս երևում է, Կովկասում կրած պարտութիւնը մինչև օրս մարսել չէ կարողանում խեղճ Վելիչկոն: Այդ տխրահամբաւ չօվինիստը, որ այնպէս անփառք կնքեց իր գործունէութիւնը Կովկասում, այժմ էլ հանդէս է գալիս թատերագրի դերում և էլի նոյն Կովկասն է նրան անհանգիստ անողը, նրա թատերական երկի նիւթը: Ա՜խ, բանաստեղծական Կովկաս. դու, որ սէր ու հանգիստ տուիր քո հրաշալի գրկում Պուշկինին, Լերմոնտովին, դու, որ փայփայեցիր, գուրգուրեցիր նրանց կեանքի օրերը, դու, որ քաղցր կրակով վառեցիր, այրեցիր նրանց բանաստեղծական սրտերը,—ինչէ այնքան անողոք, ապերախտ և անհիւրասէր գտնվեցար դէպի պօէտ Վելիչկոն... Մարդը, իբրև առաքեալ, տարիներ առաջ եկաւ քո ծոցը՝ քեզ լուսաւորելու, քո կեանքի ուղին հարթելու, քեզ ուղղակի Եդեմի դրախտ առաջնորդելու, իսկ դու դժոխքի դռներ բացիր պօէտ-առաքեալի առաջ և այնպէս դաղեցիր խեղճի կաշին, որ մինչև հիմի էլ աչքի քունը կտրած, սիրտը պղտորված՝ քեզ ու քո արարմունքը մոռանալ չէ կարողանում...

Անշնորհակալ աշխարհ...

Եւ ահա այսօր՝ իրան անարգված մարգարէ կարծող Վելիչկոն կրկին աշխատում է գէթ հեռուից վրէժ առնել այդ անշնորհակալ աշխարհից, որը Վելիչկոյի աչքում ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի որջ, ուր բուն են դրել գիշատիչ հայեր, հրէաներ, լեհացիներ, յոյներ և այլ տարրեր, բացի սիրեցեալ վրացիներից, ի հարկէ...

Անատամ կրճտոց...

Եւ պէտք է ցաւել պ. Վելիչկոյի վրա, որովհետև այդ անզօր կրճտոցը վերջ ի վերջոյ մի օր կամ կը խելագարեցնէ կամ կաթուածահար կանէ հէնց իրան Վելիչկոյին:

Բայց դառնանք պ. Վելիչկոյի նոր պիեսին:

Ցայտնի է, թէ մօտիկ անցեալում այդ անկոչ առաքեալը Թիֆլիսում բազմած՝ հայատեացութեան և հայհոյանքների որպիսի գոհարներով էր զարդարում «Кавказъ» լրագրի էջերը: Այդ նոյն գոհարներն են, որոնց նա այժմ պիեսի ձեւ տուած՝ բեմ է հանում: Պ. Վելիչկոն անշուշտ մտածել է—ականջ չարին խօսքիս լրագրի էջերից, գուցէ բանի տեղ դնեն իմ վարդապետութիւնը՝ թատրոնական բեմից:

Մարգարէ չեղած՝ առաջուց կարելի էր գուշակել, թէ ինչ համ ու հոտ պէտք է ունենայ Վելիչկոյի ձեռքով թխած մի պիես, որի նիւթը վերցրած է Կովկասի ազգաբնակութեան կեանքից: Սակայն չը նայելով այդ նախազգացման՝ երէկ երեկոյ թատրոն գնալով, կարծում էի, որ Վելիչկոյի պիեսում նրա անատամ կրճտոցի հետ զուգընթաց կը տեսնեմ գոնէ կովկասեան վարք ու բարքի, նիստ ու կացի նկարագրութիւն, կը տեսնեմ տիպեր, կեանքի բնորոշ պատկերներ, երկրին ու տիրապետող մթնոլորտին յատուկ զանազան երևոյթների լուսաբանութիւն, կեանք, շարժում, անցքերի յաջորդական կապակցութիւն, մի խօսքով այն ամենը, ինչ որ շունչ ու հոգի է տալիս ամեն մի փոքր ի շատէ օրինաւոր և շնորհալի թատերական երկին: Եւ այդպէս կարծելու կամ մտածելու ես՝ հիմք, ես՝ իրաւունք ունէի: Վելիչկոյի պիեսի ներկայացումը նշանակված էր Մոսկվայի կայսերական Փոքր թատրոնում—մի թատրոն, որի հռչակը տարածված է ամբողջ Ռուսաստանում, որի դերասանական նշանաւոր խումբը այնքան բարձր վարկ ունի հասարակութեան աչքում և որի օրինակելի բեմի վրա չեն կարող հանդէս գալ զանազան անգոյն ու անհամ թատերական արտադրութիւններ, փողոցային անվայելուչ, անիմաստ և հակագեղարուեստական գործեր,

Այս անգամ մեր հիասթափութիւնը ցաւալի էր:

Ամսիս 29-ին բեմ հանված Վելիչկոյի «Нефтяной Фонтанъ» պիեսը մի տխուր և անմեկնելի թիւրիմացութիւն էր, որ բնաւ պատիւ բերել չէ կարող թէ Մոսկվայի Փոքր թատրոնին և թէ պիեսում մասնակցող այն տաղանդաւոր, պատկառելի ույժերին, որոնք այդ թատրոնի զարդն են կազմում:

Պատմել պ. Վելիչկոյի վիժած «Нефтяной Фонтанъ»-ի բովանդակութիւնը, իմ կարծիքով, աւելորդ և ապարդիւն աշխատանք է: Չարաբաղդ չօվինիստի այդ մտաւոր տկար ու

ընդհանրապէս այն է, որ դա չէ կարելի ոչ բոլորովին աչքաթող անել եւ ոչ էլ միանգամայն «չլրացած» համարել։ Որ պարոնը զուրկ չէ շնորհքից եւ տաղանդի կայծերից՝ սա ապացուցեցին մենք նկատեցինք մի քանի անգամ, առանձնապէս երրորդ գործողութեան երրորդ տեսարանում՝ Թաչկինակը պահանջելիս, ինչպէս եւ չորրորդ գործողութեան առաջին տեսարանում՝ ուշաթափվելիս. վատ չէր նաեւ վերջին գործողութեան մէջ։ Այս տեսարաններում նա ամփոփված կառավ՝ Մօրի խանդի ալեկոծված բռնկումը, նրա լավող ծառայումը, Դեզդեմոնայի սպանելու անդրդվելի վճիռը, զզվումը եւ ինքնասպանութիւնը։ Երեւում էր, որ պ. Գալֆայեանը բաւականաչափ ջանք է գործ դրել Թարգմանելու իր դերի մէջ, բռնելու Օթելլոյի հոգին. բայց այս ձգտումը՝ ինչպէս երեւաց իր խաղից՝ ուղղի է ուղեցել մի ակ-ա-ղ-մ ա ն ի կերպով։ Նա իր ամբողջ նախանը գործ էր դնում կառավ, խանդոտ Օթելլոյին պատկերացնելու համար, իսկ հոգեկան միւս երեւէյթները անուշադիր էր թողել. սիրող, պատւախնդիր Օթելլոն չատ աղոտ կերպով էր նըշմարվում նրա խաղում։ Իսկ պարոնի խանդոտ Օթելլոն անհամեմատ աւելի լաւ տպաւորութիւն կը թողնէր՝ եթէ նա այնքան անզուսպ եւ չափազանցացրած չը լինէր։ Երբեմն անգլիական դերասանները սիրում էին միմիկայի անբնականութեամբ, ծամածռութեամբ կրքերի տուր, վայրագ արտայայտութեամբ փայլել. չափազանցելու արուեստի մէջ ֆրանսիացիները նոյնպէս յետ չէին մնում իրանց դրացիներից։ Բայց այս ժամանակներն արդէն վաղուց անցել են։ Պ. Գալֆայեանի խաղի երբեմնակի անբնականութիւնը, ծայրայեղելու եւ չափազանցացնելու սովորութիւնը մենք վերագրում ենք ոչ միայն իր անցած դպրոցին, այլ եւ իր անհատականութեանը։ Չափազանցութեանը միանում էր նաեւ միմիկայի, ձեւերի միօրինակութիւն, որ աւելի տաղտկալի է դառնում մանաւանդ այն պատճառով, որ պարոնի ձայնը այնքան էլ աջող չէ՝ զուրկ է ճկուն ելեւէջներից։

Պէտք է միանգամ ընդմիշտ համոզվել, որ էֆֆէկտով, անբնականութեամբ, չափազանցութիւններով միայն ոգէտ, անհասկացող հասարակութեան կարելի է գրաւել, իսկ գեղարուեստական ճաշակի տէր մարդկանց—երբէք, որովհետեւ բուն գեղարուեստը այդպիսի յատկութիւնների հետ ոչ մի առնչութիւն չունի։ Մի նչանաւոր քննադատի այն խօսքը, թէ «եթէ հերոսական ոգին հրայժունք պէտք է առաջացնէ՝ բանաստեղծը չը պէտք է լինի չատ առատաձեռն, զեղխ—չատ լաւ կը լինէր, որ ամէն մի դերասան նոյնպէս իր ականջի օղը դարձնէր։ Իսկ որովհետեւ պ. Գալֆայեանը Համլէտ է խաղացել՝ այդ պատճառով խորհուրդ ենք տալիս նրան չարունակ յիչել դանիացի պրինցի այն խօսքերը, որով նա յորդորում է կոմէդիանտներին լինել չարունակ չափաւոր, չը նմանել փողոցային մունետիկների. «Կրքերի յորձանքի, փոթորկի մէջ միչտ մի ատրիճան չափաւորութիւն պահպանել, որպէս զի նրանց հարթութիւնը, բնականութիւնը չը կորչի»։ Միայն նեարդերով անհնարին է դերասան լինել. պէտք է խաղի մէջ դնել միտք, հոգի։ Պ. Գալֆայեանը կունենայ ապագայ, եթէ լինի աւելի չափաւոր, աւելի բնական, բայց որ գլխաւորն է՝ աւելի ինտէլիգէնտ։ Մեզ հարկաւոր են ինտելիգէնտ դերասաններ։

Միւս դերակատարներից աչքի էր ընկնում պ. Ցարութիւնեանի Եագօն. վատ չէին նաեւ տիկին Մելիքեան (Դէզդէմօնա) եւ տիկին Զաբէլ (Էմիլիա). պ. Մանդինեանի Բրաբանցիօն չատ աշխոյժ էր։

Վ. Նալբանդեան

ՎՐԱՑ ԹԱՏՐՈՆ

Միայն հայոց բեմը չէ աղքատ ինքնուրոյն գրուածներով, այլ եւ վրաց բեմը։ Վերջին ժամանակները վրաց բեմի վրա գործել են եւ գործում են ոչ միայն հայ դերասանները, այլ եւ հայ Թատերագիրները։ Սրանց Թւին է պատկանում գօրեցի վրացախօս մի հայուհի—օր. Դօնդարեան, որը յայտնի է վրաց հասարակութեանը Ազիանի կեղծ անունով։

Օր. Ազիանին իր առաջին գրուածքը՝ «Ինժեներ կամ բժիշկը» բեմ հանեց 1898 Թւին եւ դրա մասին մենք խօսեցինք նոյն տարվայ «Մչակի» № 6-ի մէջ։ Այդ կօմեդիայի մէջ, որտեղ նկարագրած էր հայ չրջանը, օրիորդի դուրս բերած անձնաւորութիւնները բոլորն էլ բացասական էին, նոյն իսկ զարչելի։ Վրաց մամուլը իսկոյն ուչադրութիւն դարձրեց օրիորդի ընդունակութեան վրա։ 1899 Թ. օրիորդը հանեց իր երկրորդ կօմեդիան՝ «Փող եւ ծագում», որի մասին նոյնպէս խօսված էր նոյն տարվայ «Մչակի» № 198-ի մէջ։

Կիրակի, հոկտեմբերի 7-ին, վրաց խումբը խաղաց նոյն հեղինակի նոր գրուածքը—«Խաբված յոյսեր» 2 գործ. կօմեդիան։ Այս կօմեդիայի գործող անձնաւորութիւնները Թիֆլիսի հայեր են՝ հին սերունդ եւ նոր սերունդ. բայց պիեսը Թող ինքը խօսի։

Մի հայ վաճառական, նախկին կապալառու, ունի երկու որդի. տղան նոր է աւարտել բժչկական ֆակուլտէտը, իսկ աղջիկը միջնակարգ դպրոցը եւ ցանկութիւն ունի մտնել բարձրագոյն կուրսերը։ Ծնողները սպասում են որդուն եւ մեծ յոյսեր ունեն, թէ նա կը վերադարձնէ հօրը այն քսան հազար րուբլին, որոնք ծախսվել են նրա ուսման վրա, թէ նա կամուսնանայ հարուստ աղջկայ հետ եւ այն փողերի մի մասը կը տայ իր քրոջը օժիտ, թէ նա իր բժչկական եկամուտից կը վերանորոգէ տունը եւ այլն։ Այս յոյսերի եւ զանազան ծրագիրների նկարագրութիւնն է առաջին գործողութիւնը։ Երկրորդ գործողութեան մէջ հայրը բոլորովին հիասթափված՝ զայրանում է որդու արարքների վրա։ Անսպասելի կերպով այս մլատ մարդու որդին դուրս է եկել մի իդէալիստ բժիշկ, որը իրան նուիրում է խեղճերին, գիւղացիներին, ձրի դեղեր է բաժանում, բժշկում է եւ վարձ չէ վերցնում։ Որդու այս վարմունքը առաջ է բերում ծնողների եւ նրա մէջ անթիւ անբաւականութիւններ. ծնողները, գլխաւորապէս հայրը, խրատում են որդուն ինչպէս վարվել, ինչպէս պրակտիկա ձեռք բերել, այցելութիւններ անել հարուստներին։ Որդին հակառակ է այդ բոլորին սկզբունքով. երիտասարդի ծնողները թէ ինչ աստիճան գծուծ եւ անբնական են նկարագրված, երեւում է հետեւեալից. գիւղացին գալիս է չնորհակալութիւն անելու բժշկին եւ մի մեծ աման իւղ է բերում. բժիշկը, ի հարկէ, հրաժարվում է ընդունելուց, նոյն իսկ իր կողմից փող է տալիս, իսկ հայրը, գիւղացու ներկայութեամբ, խայտառակում է որդուն, առնում է գիւղացու ձեռքից իւղը եւ պահանջում է, որ հնդկահաւեր եւ ձուեր բերէ միւս անգամ։ Նոյն հայրը հարեւանի ծառային, որը եկել է բժշկին կանչելու հիւանդի մօտ, օղի է խմեցնում եւ փող խոստանում, որ նա պատմէ ամենքին, որ սրա որդին լաւ բժիշկ է։

Բայց ծնողների հիասթափումը հասնում է իր գագաթնակէտին, երբ իմանում են, որ որդին նչանված է մի ռուս աղջկայ հետ, որից ստացվում է երկրորդ գործողութեան վերջը հեռագիր գալու մասին. հայրը հաչտվում է նոյն իսկ այս կրօնական հարցի հետ, եթէ հարսնացուն ունենայ մի երկու միլիօն, առել է թէ՝ հայ վաճառականը փողի համար կը ծախէ ոչ թէ ընտանիքը, կը կորցնէ ազգը, որդիքը, այլ եւ կրօնը։

Պիեսի մէջ կան եւ ուրիչ անձնաւորութիւններ բացասական եւ դրական, բայց մի առանձին ներքին կապ չունեն հերոսների հետ։

Այս վերջին գրուածքը կօմեդիա լինելուց չատ հեռու է. ոչ բովանդակութիւնը, ոչ անձնաւորութիւնների նկարագրութիւնը չեն համապատասխանում կօմեդիայի պահանջներին. չը կան տիպեր, չը կայ գործողութիւն։ Որ եւ իցէ հասարակութեան մէջ հազիւ կը գտնէք այդ տեսակ կարիկատուր վաճառականներ, որոնք խաղալիք դարձնէին եւ խայտառակէին իրանց համալսարանաւարտ որդկերանցը։ Գ. Սունդուկեանցի տիպերը այժմ համարվում են անախրօնիզմ. ուր մնաց օր. Ազիանու մանեկենները. այս տեսակ գրուածները օր-պակաս են եւ հեղինակի կենդանութեան ժամանակն են մեռնում ու անհետանում։

Պիեսը եթէ աջողութիւն ունեցաւ ժողովրդի աչքում, այդ չնորհիւ դերասանների գեղեցիկ խաղին էր եւ ռուսերէնի անբնական աղաւաղմանը, որը լսվում է վաճառականի բերանից. ինչու թատրօնական բեմը դարձնել բալագան, ինչու գրուածքին տալ պասկվիլի բնաւորութիւն. ո՞ր վաճառականն է ասում «Տօլստովից», «Լէրմօնտովից, Պուչկինից» եւ այլն, ո՞ր օրինաւոր գրուածքի մէջ էք լսում կենդանի մարդկանց անունները, ինչպէս Մանթաչեանը, բժ. Մամինով, Տարասիձէ եւ այլն, մի՞թէ սրանց մէջն է որոնում միամիտ հեղինակը իր գրուածքի փրկութիւնը. այս բոլորը աւելորդ եւ անտեղի է մի լուրջ կօմեդիայի մէջ։ Տիկին Գաբունիան եւ պ. Աբաշիձէն, որոնց այնքան աջողվում են հայերի դերերը, այս անգամ էլ մեծ աջողութիւն ունեցան. պիեսը խաղի կողմից չատ լաւ անցաւ։

Հասարակութիւնը, ըստ սովորականին, ծափահարեց հեղինակին, որը օթեակից չնորհակալութիւն յայտնեց։

Thaleia

ՕՊԵՐԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Թիֆլիսի արքունական Թատրօնի օպերային ներկայացումները արդէն գրաւում են բաւական մեծ բազմութիւն, մանաւանդ սօպրանօ Բրօնսկայա երգչուհու գալուց յետոյ։ Երկուչաբթի օր, ամսիս 8-ին, նրա մասնակցութեամբ ներկայացրին «Ֆաուստ»։

Սօպրանօ Բրօնսկայա կատարում էր Մարգարիտայի դերը, Էրնստ—Ֆաուստի, Սիբիրեակօվ—Մեֆիստոֆելի, Միխայլօվա—Զիբէլի եւ Կամիօնսկի—Վալենտինի, որոնք կազմում էին մի աջող անսամբլ։ Բոլոր դուէտ, տրիօ եւ կվարտետները հնչում էին հիանալի եւ անսպասելի ներդաչնակ. ափսոս, որ այս ներկայացման՝ օրկէստրը տեղ-տեղ չափազանց զօրեղ էր նուագում, որով երբեմն երգիչների ձայնը ծածկվում էր։

Բրօնսկայա դեռ չատ ջահիլ արտիստուհի է, գեղեցիկ արտաքինով եւ բեմական կազմուածքով։ Խաղում է բաւական լաւ. նրա ամենալաւ յատկութիւնն է—դիկցիան, որ չատ նըպաստում է արտիստուհու դերակատարութեան։ Ձայնը փոքր է, բայց ունի առաւելութիւններ, նախ՝ որ մաքուր է եւ չը տատանվող, երկրորդ՝ բոլոր ռեգիստրներն էլ միատեսակ բնաւորութեամբ են հնչում եւ երրորդ, որ գլխաւորն է՝ չատ ճկուն է։ Շկօլան զուտ իտալական է եւ երգելու ձեւը գեղեցիկ։ Բոլոր երգածներից վերջին բէչիտատիվ—արիան ամենից լաւն էր եւ զօրեղ տպաւորութիւն Թողեց։ Արժէ նրան լսել։

Միխայլօվա—Զիբել իր գեղեցիկ եւ զօրեղ ձայնով լցրեց Թատրօնը։ Նրա երգած բոլոր կտորներն էլ հիանալի էին հնչում, մանաւանդ «Ասացէք դուք նրան» արիան։

Կամիօնսկի, այդ չնորհալի արտիստը, Վալենտինին տուեց մի առանձին կենդանութիւն, իսկ մահվան տեսարանի երգով սարսեցրեց լսողին։

Սիբիրեակօվ, ինչպէս միչտ, լաւ Մեֆիստոֆել էր։ Խմբերը վատ չէին, բալետը հիանալի էր։ Օրկէստրը չատ էր բզաւում։

Կարա-Մուրզա

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, հոկտեմբերի 8-ին

Թոյլ տուէք, խնդրում եմ, հասարակական դատաստանին ենթարկել այն տգեղ դէպքը, որ տեղի ունեցաւ ժողովրդական Թատրօնի դահլիճում կիրակի, ամսի 8-ին, հայկական առաջին ներկայացմանը։

Առաւօտեան ժամը 11-ին ժողովրդական Թատրօնի սիրող պ. Ն. Ասլանեանի հետ մըտնում եմ դահլիճ, իբրեւ գործին նախանձախնդիր եւ հետաքրքրվող, տեսնելու թէ ինչպէս է գնում այս տարի գործը։ Հակառակ դռնից այլայլված մտնում է պ. Ն. Աբրահամեան եւ կոպտաբար պահանջում ինձանից տամսակ։ Ես բացատրում եմ, որ եկել եմ իբրեւ սիրող՝ որը աչխատել է ամբողջ երկու տարի անընդհատ, եղել է սեկցիայի ղեկավարող անդամ 1900—1901 Թւին եւ այժմ էլ, իբրեւ գործը սիրող, եկել եմ միմիայն հետաքրքրվելու։ Պ. Ն. Աբրահամեան, արհամարհելով եւ ծիծաղելով այս պատճառաբանութեան վրա՝ առաջարկում է կորչել «къ чорту» (յիչեմ, որ տամսակ վաճառվում է միմիայն աղքատ դասակարգին)։ Ստիպված՝ իմ իրաւունքը գնում եմ օրինական չրջանակի մէջ եւ յայտնում, որ ես, իբրեւ ժողովրդական ընթերցանութեան կօմիսայի վճարող անդամ, իրաւունք ունեմ միչտ եւ անարգել հետաքրքրվել ընկերութեան գործերով եւ ներկայ լինել բոլոր ներկայացումներին։ Պ. Ն. Աբրահամեան, կրքից կուրացած եւ չը յարգելով իմ օրինական իրաւունքը, հրամայում է, բոլոր սիրողների եւ արդէն ներս եկած ժողովրդի մի մասի ներկայութեամբ, «убраться къ чорту» ոչ թէ մենակ այդ օրը, այլ եւ չը համարձակվեմ ոտք կոխել ժողովրդական Թատրօն,—եւ մեծարում է ինձ կատարեալ կինտոյական հայհոյանքներով,—негодяй, подлецъ, սրիկայ եւ այլն. չէ մոռանում աւելացնել եւ այն, որ եկել եմ այնտեղ «յիմարութիւններ» գրելու դիտաւորութեամբ։

Համբերութիւնից դուրս գալով այս վայրենի վարմունքից, եւ ի հարկէ արդէն վիրաւորված բոլորի ներկայութեամբ, ես չեմ ցանկանում դուրս գնալ, մինչեւ որ պաչտօնապէս չարձանագրվի ոստիկանութիւնից իմ վռնդվելու պատճառը եւ ինձ հասցրած անարդար վիրա-

---

դժգոյն գործում կարծես ամէն բան կայ եւ իսկապէս ոչինչ չը կայ։ Եւ կաչին դաղված Վելիչկօն չէր էլ կարող Թատերագրական որ եւ է արժէք ու գրականական կչիռ ունեցող բեմական գործ տալ Կովկասի ազգաբնակութեան կեանքից։ Նրան իսկի չի էլ հետաքրքրում այդ կեանքը իր խորութեամբ, իր հոգեբանական կողմերով, իր վայրք ու բարքի բազմազան ելեւէջներով։ Պ. Վելիչկօն ուրիչ ցաւ ունի կամ՝ աւելի ճիշդ ասած՝ փորացաւ եւ այդ ցաւն է, որ կազմում է նրա Թատերական Թխուածքի ո ւ ղ ղ ն ու ծ ու ծ ը։

Իր այդ ցաւը նա հինգ երկար ու ձգձգած գործողութիւններում չարունակ պատմում է բեմից՝ առաջ մի փոքր վախվախելով, Թաքուն կերպով փափսոցով, իսկ յետոյ արդէն, պիեսի վերջում, աչկարայ, բարձրաձայն։ Նա աչխատում է այդ ցաւին բեմական նախչուն չապիկ հագցնել, աչխատում է զարդարել այն տափակ ու լպիրչ սրախօսութեան լաթերով, բայց նրան չէ աջողվում ծածկել այդ ցաւի ամօթալի եւ նողկանք ազդող մերկութիւնը։ Այդ ցաւի չուրջ նա փորձում է ստեղծել գածրծաղաչարժ դրութիւններ ու տեսարաններ, որոնք միայն տաղտկութիւն եւ Թմրութիւն են բերում մարդու վրա։ Այդ ցաւը նա հանդէս է բերում նախ Կովկասի քաղաքներից մէկում (Բագւում, ի հարկէ), յետոյ փոխադրում է այն կովկասեան կուրորտ Կիսլովօդսկ եւ ապա վերջը՝ Պետերբուրգ։ Եւ ամէն տեղ էլ Վելիչկոյի այդ ցաւ ու դարդին մասնակից են կամ չուրջը վխտում են ոչ թէ կենդանի մարդիկ, կենդանի տիպեր, այլ մի տեսակ չարժուն, չրջող խրտուիլակներ, մանեկէններ, որոնց պ. Վելիչկօն զանազան տարազի չորեր հագցրած՝ պար է ածում բեմի վրա, ինչպէս ինքն է կամենում. խօսեցնում է աղճատված ռուսերէնով եւ արեւելեան կոպիտ, ծաղրաչարժ ա կ ց է ն տ ո վ, ինչպէս քէֆն է ուզում...

Բայց ինչ է Վելիչկոյի այդ անբուժելի ցաւը, որ այնպէս խորը տանջում է խեղճին եւ որի պատճառով նա մի ամբողջ պիես է միժել։ Ահա ինչ։—Հայերը զաւթել են ամբողջ Կովկասը, հայերը Թալանում են Կովկասի բարիքները, հայերը ցեց ու չարիք են Կովկասում. պէտք է Վելիչկոյի հայրենասիրական հրամանազան, որպէս թէ, մերի ողբերգական, մերի նել նրանց... Այդ տխմար տենդենցիան, այդ անմիտ զառանցանքները, այդ հիւանդ ուղեղի քարոզները չա՛տ ու չա՛տ անգամ է ծամծմել չարաբաղդ Վելիչկօն դեռ «Кавказъ» լրագրի էջերում եւ այժմ էլ մայրաքաղաքումն է բեմ հանում։ Պիեսում դուրս է բերված երկու անհաւասար բանակ, որոնք իբրեւ թէ տնտեսական անհաւելի կռիւ են մղում իրար հետ եւ այդ կռիւը կատարվում է մի ինչ որ ուսուցիչ, դեռ չը հաստատված նաւթային ընկերութեան չուրջը։ Բանակներից մէկը ուժեղ է, միւսը—Թոյլ։ Ուժեղ բանակը կեղտոտ է, չահամոլ, անբարոյական, արիւն ծծող, գիշող ու գափող, խորամանկ, քսու. իսկ Թոյլ բանակը մարմնացած առաքինութիւն է, մաքուր, անմեղ, անչահասէր, պարզամիտ, բարոյական, ազնիւ, վեհանձն։ Ուժեղ բանակին, իբրեւ հրամանատար, գլուխ է անցած, ի հարկէ, հայը—մի տգրուկ կրեսոս, մի խոչոր նաւթարդիւնաբերող, որն իր դրօչի տակ հաւաքած ունի բացի իր ազգակիցներից, նաեւ հրէայ, լեհ ու յոյն երկոտանի գիչատիչներ։ Թոյլ բանակը մի բարձրաստիճան ռուս պաչտօնակատարի ընտանիք [illegible], որի պաշտօնը [illegible] նաեւ վեհանձն, անձնուէր ու անպաչտպան վրացի կալուածատէր։ Ինչ ասել կուզէ, որ Վելիչկոյի բացատրով, ուժեղ բանակը եւ մանաւանդ նրա գայլ հրամանատարն ամէն կերպ աչխատում են լափել անմեղ ոչխարներին, ամէն տեսակ կեղտոտ միջոցներ են հնարում, ծուղակներ են լարում՝ նպատակին հասնելու համար եւ համարեա արդէն հասնելու վրա են, բայց այդ չար ու նեղ օրին, դարձեալ Վելիչկոյի բացատրով, Թոյլ բանակում ճարվում է ազատարար մէկը, որը անձնուրաց վրացու հետ միասին ձեռք ձեռքի տուած՝ վրա են հասնում եւ անպարտ ու ակար բանակն ազատում են մարդակերպ գայլերի ճանկերից... Եւ պիեսը վերջանում է նրանով, որ Վելիչկօն՝ վրացի կալուածատէրի հետ Թեւանցուկ՝ առաջ է գալիս եւ իր ազատարար հերոսի բերանով ուղղակի գոռում է բեմից—հասել է ժամը... պէտք է ցախաւելով մաքրել Կովկասը այդ գիչատիչ գայլերից... մերն է Կովկասը... մերն է... մերն է...

Եւ խեղճ Վելիչկոյի այդ անհատամ կրճտոցի վրա վարագոյրն իջնում է։

Ալ. Ծատուրեան

ւորանքը։ Գ. Ն. Աբրահամեան իր զարմանալի քաղաքավարութիւնը լրացնելու համար՝ կանչում է ուսուցչական ամենաստորին պաշտօնեային (որին պատուիրված է լսել կարգադրիչներին) ինձ հեռացնելու դահլիճից եւ ես հեռանում եմ ամենախայտառակ կերպով այն տեղից, որի համար՝ թէ որքան եմ աշխատել՝ թող ինձ հետ աշխատողները եւ ականատեսները վկայեն։ Չը մոռանամ նաեւ յիշելու, որ մեր բանակուի ժամանակ պ. Ն. Աբրահամեան գիտում է սեկցիայի անդամ պ. Ա. Ցարութիւնեանին վրացերէն՝ «արդեօք սրան չը խփեմ»։

Ես զանց եմ առնում յիշել այստեղ այն չարժառիթները, որոնց դրդմամբ պ. Աբրահամեան այսպիսի փողոցային միջոցով ինձանից վրէժ էր ուզում հանել։ Բաւականանում եմ միայն փաստը նկարագրելով։ Այսքանն էլ բաւական է՝ այդ պարոնին յանձնարարելու համար...

Կարապետ Շիրինեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թիֆլիսի քաղաքային դուման իր նիստում, որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, հոկտեմբերի 8-ին, որոշեց լրացնել ուպրավայի կազմը՝ ընտրելով չորրորդ անդամ։ Ընտրութիւնը տեղի կունենայ երկու շաբաթից յետոյ, հոկտեմբերի 23-ին։

—

Անձրեւների պատճառով ցուցահանդէսի յաճախորդների թիւը շատ պակասել է վերջին օրերը եւ հասնում է միայն մի քանի հարիւրի։ Ցուցահանդէսի թատրօնական վարչութիւնը ստիպված զգաց իրան արձակելու վրաց երգեցիկ խումբը եւ Լօյկօյի բալալայկա ածողների խումբը։ Եղանակի վատանալը շատ վնասեց ցուցահանդէսին։ Եթէ անձրեւները վերջանան եւ եղանակը պարզվի, դեռ կարելի է դարձեալ յոյս կապել եկամուտի աւելանալու վրա։ Ցուցահանդէսը պէտք է փակվի նոյեմբերի 1-ին։

—

Թիֆլիսի այգեգործական ուսումնարանում այժմ տեղի են ունենում հարցաքննութիւններ, որոնց ենթարկվում են դպրոցից աւարտող աշակերտները։ Քննութիւնները մասնագիտական առարկաներից արդէն վերջացած են, մնում են միայն ընդհանուր-կրթական առարկաները։ Քննութիւն բռնող աշակերտները ընդամենը 9 հոգի են։

—

Կովկասեան ցուցահանդէսի տնայնագործական բաժանմունքը ուղարկված է նորերումս մի նշանաւոր ձեռագործ աշխատանք Դաղստանի շ.-ջանի Կուբաչի գիւղի բնակիչ Աբդուլլա Աբդուլ-Խալիլի եւ նրա որդու կողմից։ Այդ աշխատանքը մի սեղան եւ մի մատուցարան է, որոնք շինված են զուտ արծաթից եւ զարդարված արեւելեան ճաշակի զանազան նկարներով, քանդակներով, փղոսկրով եւ զանազանագոյն արծնապակով։ Սեղանն եւ մատուցարանը գնահատված են 700-ական րուբլի։

—

Վերջին ժամանակ կենդանիների հովանաւորութեան Թիֆլիսի ընկերութիւնը մի անյայտ բարեգործ կնոջից ստացաւ 3000 րուբլու նուիրատւութիւն, որով ընկերութեան դրամագլուխը հասաւ 8000 րուբլի գումարի։ Այս նուիրատւութիւնը հնարաւորութիւն է տալիս ընկերութեանը իրագործել իր վաղուցվայ ցանկութիւնը—գնել կենդանիների բուժարանի համար սեփական շինութիւն։ Ընկերութիւնը որոշել է բուժարանի համար հարկաւոր շինութիւնը գնել Պեսկի անուանված թաղում, որտեղ ամենից աւելի զգացվում է այդպիսի հիմնարկութեան կարիքը։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը առաջարկել է Բագուի նահանգապետին անպայման կերպով արգելել հնութեան յիշատակարանների, ամրոցների, բերդերի եւ պատմական այլ հնացորդների աւերումը։ Մինիստրի առաջարկութեան կատարման պարտաւորութիւնը դրված է տեղական ոստիկանութեան վրա։

—

«Новое Обозрѣніе» լրագրին հաղորդում են, որ Մոսկվայի հայուհիների շրջանում միտք է ծագել հրատարակելու հայերէն լեզուով մի «Գրական ժողովածու», որի մէջ զետեղված կը լինեն բացառապէս հայ կանանց գրուածքները։

—

«Терск. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, թէ Վլադիկավկազի հայերը միջնորդութիւն են յարուցել կառավարութեան առաջ, որով թոյլտւութիւն են խնդրում հայոց բարեգործական ընկերութիւն հիմնելու Վլադիկավկազում։

—

«Тифлисскій Листокъ» լրագրում կարդում ենք. «Աղբիւր-Տարազի» խմբագիր—հրատարակիչ Տ. Նազարեանց յայտարարում է, որ հիւանդութեան պատճառով առաջիկայ տարվանից նա դադարեցնում է իր հրատարակչական գործունէութիւնը»։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ շուտով կը սկսէ իր պարապմունքները այն մասնաժողովը, որ պէտք է քննէ բարձրագոյն դպրոցները մտնելու համար սահմանված մրցման քննութիւնները վերացնելու հարցը։

—

Բագուից «Нов. Обозрѣніе» լրագրին հեռագրում են, որ հոկտեմբերի 7-ին, կէսօրից յետոյ 5 ժամին, Բրիսովսկու եւ Ծովեանովի գործարանում հրդեհ սկսվեց։ Այրվում են երեք նաւթապահեստներ։

—

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻՑ մեզ գրում են. «Ինչպէս Ռուսաստանի շատ քաղաքներ՝ նոյնպէս եւ Վլադիկավկազը ունի իր հայ գաղութը։ Այստեղ մօտ 400 տուն հայեր կան, որոնք ունին մէկ եկեղեցի. եկեղեցին հիմնաւորապէս մեծացնում եւ վերանորոգում են. հիմնական նորոգութեան պլանը հաստատել է Թերեքեան շրջանի կառավարիչ եւ կօզակների զօրքի հրամանատար գեներալ-լէյտէնանտ Տօլստօվ։ Նախագծին հաւանութիւն է տուել եւ մեր թեմի առաջնորդ Արիստակէս արքեպիսկոպոսը։ Եկեղեցու արեւմտեան կողմը շինած է շատ գեղեցիկ զանգակատուն, հիւսիսային եւ հարաւային նախագաւիթների եւ դռների նորոգութիւնը վերջացած կարելի է համարել, սեղանի եւ խորանների հիմքը արդէն պատրաստ է, բայց եղանակի անպատեհի ցրտանալու պատճառաւ սեղանի եւ խորանների նորոգութիւնը կը մնայ առաջիկայ գարնանը։ Եկեղեցու նորոգութեան գործը, իր անմիջական հսկողութեամբ, եռանդուն կերպով առաջ է տանում երիտասարդ երէցփոխ Բ. Տէր-Աստուածատրեանցը։ Եկեղեցին ունի եւ մի կալուածք մօտ՝ 1,200 քառակուսի սաժէն։ Այս կալուածքը նուիրել է հանգուցեալ կոմս Լօրիս-Մելիքովը, երկրորդ եկեղեցի կառուցանելու համար։ Շնորհիւ թեմիս առաջնորդ Արիստակէս արքեպիսկոպոսի խելացի կարգադրութիւնների, տեղիս հայերի մէջ մի առանձին սէր ու եռանդ է երեւում դէպի իրանց եկեղեցին եւ ուսումնարանը։ Ժողովուրդը ճանաչել է իր իրաւունքները, որից նա զրկված էր նախկին վիճակաւորների ժամանակ։ Ժողովուրդը մեծ յոյս ունի իր իրաւունքները պաշտպանող առաջնորդի վրա, որ վերջ կը դնէ քահանաների եւ ժողովրդի մէջ ծագած տարաձայնութիւններին եւ հոգեւոր գործերը կանոնաւոր ընթացք կը ստանան շնորհիւ նոր ուժերի»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ղազվին, սեպտեմբերի 26-ին

Ամառը բաւական երաշտ անցաւ. աշունը իր հետ բերեց անձրեւներ, որոնք վնաս հասցրին այս առանց այն էլ խղճուկ եւ ողորմելի քաղաքին։ Սարերում եկած սարսափելի անձրեւներից անսպասելի կերպով գոյացաւ մի սոսկալի հեղեղ, որը քշեց տարաւ քաղաքից ոչ շատ հեռու դաշտերում կայսած հացաբոյսերը եւ անասունների հօտերը։ Աւերվել եւ հիմնովին կործանվել են մի քանի գիւղեր, ինչպէս պատմում են ճանապարհորդները։ Պօստային ճանապարհից հեղեղը քշել տարել է երկու պօստային ձի։ Պատմում են, որ մարդկային շատ զոհեր էլ են եղել։ Գիւղացու դրութիւնը շատ ողորմելի է։ Խաղողի եւ բամբակի բերքը այս տարի միջակ կարող է համարվել։ Աւելի թշուառ կերպով նկարագրում են Շիրազի դրութիւնը։ Այնտեղ այն աստիճան բերքը պակաս է այս տարի, որ գիւղացի դասակարգը, թողնելով իր տունն ու ընտանիքը, խաների հարստահարութիւններից ազատվելու եւ մի քանի կոպէկ աշխատելու համար, առել է իր մի քանի ողորմելի անասունները (էշերը) եւ թափվելով Ղազվին ու Ռաշտ քաղաքները՝ բեռնակրութեամբ է պարապում։ Եւ ձեր հարցին, թէ երբ կը վերադառնաք ձեր երկիրը, պատասխանում են.—«Գնանք մեր երկիրը ինչ անենք, քաղցից մեռնենք. այս տարի դեռ այստեղ ենք գործելու»։ Ահա այսպիսի ողորմելի դրութեան մէջ է պարսիկ ժողովուրդը. իսկ կառավարութիւնը ժամանակ չունի այդպիսի չնչին բաների վրա ուշադրութիւն դարձնելու, քանի որ այդ բոլոր ցաւերին դարման անելու համար դրամ է հարկաւոր, որին շատ կարիք է զգում ներկայումս նոյն իսկ պարսից վեհապետը։

Անցեալ օրերը բաղդ ունեցայ ծանօթանալու մի դիպլօմատի հետ, որը վեց ամիս շարունակ գտնվել է Պարսկաստանի մայրաքաղաքում, իսկ այժմ վերադառնում է Պետերբուրգ։ Ես նրա հետ մի քանի ժամ զանազան հարցերի մասին խօսակցութիւն ունեցայ, որոնցից յիշենք մի քանի արժանաւորները։

—Երեւակայեցէք, պարոն,—պատմում է խօսակիցս,—ինչ աստիճան կրիտիկական դրութեան մէջ է Շահը, որ երկար ժամանակ որոշված զօրախաղին չէր կարողանում ներկայ գտնվել՝ չունենալով 20 հազարի չափ մի գումար, որ սովորաբար տրվում է որպէս նուէր. մինչեւ որ առժամանակ յետաձգելուց յետոյ, հազիւ հազ անհագին տոկոսներով կարողանում են վաճառականներից ձեռք բերել այդ գումարը, որից յետոյ միայն Շահը կարողանում է զօրախաղին ներկայ լինել։ Բանկերը, որոնք գտնվում են Թէհրանում, շատ զգուշութեամբ եւ փոքր չափով են փող բաց թողնում։ Պարսկաստանի քաղաքները,—շարունակում է խօսակիցս,—շուտով մէկը միւսի ետեւից կը ծախվեն։ Փողի կարիքը այն աստիճան սաստիկ է, որ Պարսկաստանի հարաւային նահանգների կերօսինի մենավաճառութիւնը ամենաչնչին գումարով ծախվել է անգլիացիներին (30,000 թումանով)։

—Այդ արդէն մի մեծ հարուած է մեր առեւտուրի համար, ընդմիջեցի ես։

—Այո, այդ այդպէս է, բայց հազիւ թէ այդ բանն աջողվի, թէեւ խնդիրը վերջացածի նման է։

—Ասացէք, խնդրեմ, ինչպէս է գնում ռուսաց առեւտրի մրցութեան գործը Պարսկաստանում. ես լրագրում կարդացի, որ մի շոգենաւ ռուսական ապրանք ուղարկվեց դէպի Պարսից Ծոցը։

—Այո, բայց այդ շատ անաջող փորձ էր. նախ՝ որ ապրանքների մէջ ընտրութիւն չէր արված. ուղարկել էին այնպիսի ապրանքներ, որոնք Պարսկաստանում շատ դժուարութեամբ են ծախվում, երկրորդ՝ որ կառավարութիւնը նախապէս չէր հոգացել տեղափոխութեան ծախսերը թեթեւացնելու։ Բայց եւ այնպէս շատ հետաքրքրական էր, թէ ինչքան արգելքներ հանեցին անգլիացիները, երբ պարսկական ջրերում տեսան ռուսական դրօշակով վաճառականական նաւ։ Բաւական չէ, որ քաղաքի եւ վաճառականների մէջ մեծ իրարանցում եւ խլրտումն բարձրացրին, այլ եւ վարձեցին ամբողջ ամսվայ ընթացքում բոլոր նաւակները, որպէս զի զրկեն ապրանքը ափը դուրս բերելու միջոցներից։ Ահա այս բոլոր պայմանների մէջ առաջին փորձը շատ անաջող անցաւ. եւ ահա պատրաստվում է մի ուրիշ շոգենաւ ճանապարհվելու, միայն բոլորովին ուրիշ պայմաններով։

—Ինչպէս է գնում Պարսկաստանի բարեփոխութեան խնդիրը, հարցրի ես խօսակցիս։

—Մտադրութիւն ունէր Շահը հարկերի կանոնաւորութիւնը յանձնել բելգիացիներին, բայց ներկայ պայմանների մէջ հազիւ նա կարողանայ մի բան անել։ Ահա մինչեւ այժմս էլ այդ խնդիրը առկախ մնացել է, եւ գուցէ չաջողվի էլ։

—Հայոց փոխառութեան խնդիրը ինչպէս է գնում. ես լսեցի, որ Անգլիան շատ յուզված է, թէ ինչու ռուս կառավարութիւնից է փոխ առնվում։

—Այդ խնդիրը դեռ առկախ է, պայմանները զանազան են...

Այստեղ ընդհատեց նա իր խօսքը։

Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ֆրանսիական լրագիրներից մի քանիսը նախագուշակում են, որ պարլամէնտի առաջիկայ նստաշրջանում Վալդէկ-Ռուսսօյի մինիստրութիւնը կրիտիքական րօպէների կենթարկվի, որովհետեւ ոչ միայն նրա այժմեան հակառակորդները — պահպանողականները եւ մելինիստները—այլ նաեւ սօցիալիստները եւ արմատականները, որոնք սովորաբար աջակցութիւն էին ցոյց տալիս նրան, մտադիր են պատասխանատւութեան հրաւիրել մինիստրութիւնը՝ նրա մի քանի արարքների եւ կարգադրութիւնների առիթով։ Լուրերին նայելով, Վիվիանի եւ Կամիլլ Պելլըտան, որոնց շուրջը հաւաքված են բազմաթիւ համախոհներ պատգամաւորների ժողովում, այժմ այն եզրակացութեանն են եկել, որ Վալդէկ-Ռուսսօ եւ նրա ընկերակիցները, իսկապէս ասած, ծրծադրում են ծայրայեղ ձախակողմեանների վրա։ Այս պատճառով էլ ձախակողմեանների կուսակցութեան ներկայացուցիչները կամենում են հարցապնդումներ անել Վալդէկի մինիստրութեանը շատ նշանաւոր հարցերի վերաբերմամբ։ Պելլըտան, ի միջի այլոց, մտադիր է խօսել մինիստրութեան ամօթաբեր կօմպրօմիսների մասին Վատիկանի հետ, իսկ Վիվիանի—ֆրանսիական այժմեան կառավարութեան ակնյայտնի ձգտումների մասին տպարդիւն դարձնելու բոլոր ռէֆօրմները յօգուտ բանուորական դասակարգի։ Եթէ հաւատալու լինենք այս բոլոր լուրերին, մինիստրութեան դրութիւնը, յիրաւի, անհաստատ է, որովհետեւ նա կը զրկվի նշանաւոր աջակցողներից ի դէմս այդ երկու պարլամէնտական գործիչների։ Եւ անշուշտ Վալդէկ-Ռուսսօյի մինիստրութեան մշտական հակառակորդները չեն դանդաղի օգուտ քաղելու այս հանգամանքից եւ իրանց կողմից սաստկացնելու յարձակումները նրա վրա։

—Վիէննայի «Information» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Սօֆիայից, թէ բուլգարօ-մակեդօնական միութեան նոր ընտրված կոմիտէտը բացատրեց ամբողջ Բուլգարիայում եւ Մակեդօնիայում տարածված մի յայտարարագրով իր ծրագիրը եւ իր պահանջները։ Ի միջի այլոց, այդ յայտարարագրի մէջ ասված է հետեւեալը. «Մենք պահանջում ենք, որ Մակեդօնիան լինի միմիայն մակեդօնացիների համար եւ ի բոլոր սրտէ ցանկանում ենք, որ Բալկանեան թերակղզում խաղաղութիւն տիրէ։ Մենք պահանջում ենք, որ Սալօնիկի, Մօնաստիրի, Ուսկիւբի եւ Ադրիանօպօլսի վիլայէթներից կազմվի մի ֆէդէրատիվ հանրապետութիւն, որ բոլորովին անկախ լինի Թիւրքիայից եւ որի նախագահը ընտրվի ընդհանուր ձայնատւութեամբ»։ Ապա այդ յայտարարագրի մէջ մանրամասնաբար խօսվում է ապագայ հանրապետութեան կազմակերպութեան մասին եւ, ի միջի այլոց, յիշվում է, թէ հանրապետութեան սահմաններում գործ ածվող բոլոր երեք լեզուները պէտք է ճանաչվեն պաշտօնական լեզուներ։ Ընդհանրապէս նկատելի է, որ յայտարարագրի կազմողները ի նկատի են ունեցել, որպէս օրինակ, Շվէյցարիան եւ կամենում են նրա հիմնարկութիւնները տեղափոխել դէպի իրանց հայրենի Մակեդօնիան։

—Կ. Պօլսից գրում են «Temps» լրագրին. «Այստեղ տեղեկութիւններ են ստացված, թէ աւազակային այն խումբը, որ գերի է տարել ամերիկական միսիօնարուհի միսսՍտօնին, բաղկացած է 18 հոգուց։ Նրանց ապաստանը գտնվում է մի բլրի գլխին, որ անուանվում է Գուլ-Շէպէ, Դուբնիցայի մօտ, թիւրք-բուլգարական սահմանի վրա։ Սօֆիայից հաղորդում են, թէ այնտեղ արդէն միջոցներ են ձեռնարկված շրջապատելու այդ բլուրը թիւրքական եւ բուլգարական զօրաբաժիններով, որոնք կը գործեն միասին։ Բուլգարական շրջաններում կարծում են, որ միսս Ստօնի յափշտակումը մակեդօնական նախկին կոմիտէտի գործն է, որ ամեն տեսակ ինտրիգներ է լարում այժմեան կոմիտէտի դէմ եւ աշխատում է կործանել նրան»։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

8 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հոկտեմբերի 8-ին Պետերբուրգ վերադարձաւ Մեծ-Իշխանուհի Ելենա Վլադիմիրօվնա։

Հոկտեմբերի 8-ին Պետերբուրգ ժամանեց Մեծ-Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչ։

ՏԻՒՄԷՆ։ Տուրա տեղ-տեղ ծածկվեց բարակ սառոյցով։ Շոգենաւային հաղորդակցութիւնը չէ դադարեցրած։ Իրտիշի եւ Տօբոլի վրա լողում են սառոյցի կտորներ։

ԽԵՐՍՕՆ։ Աշնանը հողը վարելիս Խերսօնի մօտ գտնված են մեծ քանակութեամբ հացի բզէզի հարսնեակներ։

ՕԴԵՍՍԱ։ Բարձր սրբազան արքեպիսկոպոս Ցուստինիան օծեց նոր եկեղեցին յանուն սուրբ Կօնստանտինի եւ Հեղինէի Բօլշօյ-Ֆօնտան կոչված ամարանոցում։ Եկեղեցին շինված է Մարմարինօյի միջոցներով։ Պետական խորհրդի անդամ կոմս Շուվալով ճանապարհ ընկաւ դէպի Մոսկվա։—Չորրորդ օրն է, որ ծովի վրա ալեկոծութիւն է տիրում։ Ցրտերն սկսվեցին. ատաւօտները եղեամ է դնում։ Ցերեկով ջերմութիւնը միջին թւով 5 աստիճան է։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Սօրմօվեան պատնէշի շինութեան ժամանակ տեղի ունեցած զեղծումների դատը։ Պաշտպանների ճառերից յետոյ նիստը յետաձգված էր, որ եւ այսօր վերսկսվեց։ Դատաստանական պալատը, կէս ժամվայ խորհրդակցութիւնից յետոյ, արձակեց դատավճիռը, որով ինժեներ Ալէքսանդրով, զրկվելով բոլոր առանձին իրաւունքներից եւ արտօնութիւններից, դատապարտվում է մի տարվայ բերդարգելութեան. ինժեներ Շնակէնբուրգին յայտնված է խիստ յանդիմանութիւն, բայց նա ազատված է պատժից՝ ի նկատ առնելով Կայսերական հրովարտակը։ Մնացած

մեղադրվածներից վեց հոգի արդարացրած են։ 50,000 րուբլու պահանջին բաւարարութիւն չէ տուած։

ՄՈՍԿՎԱ։ Քաղաքային սպանդանոցներին կից գտնվող ճարպային գործարաններում բացված է ճարպի սիստեմատիկական գողութիւն։ Համաձայն հաշւի՝ հարիւր հազար րուբլու ճարպ է պակասում։ Ճարպը գողանում էին բանուորները եւ ծախում սապոնի գործարանատէր Եւդոկիմովներին։—Այսօր գաւառական զէմստվօյի ժողովը քննադատում էր ժողովրդական բարձրագոյն դպրոցի հարցը յանուն Պուշկինի։ Ուսումնարանում կը դասաւանդվեն այնպիսի գիտութիւններ, որոնք անհրաժեշտ են գիւղական կեանքում։

ՍՈՒԽՈՒՄ։ Այսօր պրինց Ալէքսանդր Պետրովիչ Օլդէնբուրգսկի «Կօէնիգս» շոգենաւից ափ իջաւ։ Սուխումի շրջանի Գագրի գիւղը՝ սանատորիա շինելու համար արքունական այն անտառաբաժնում, որ դրված է նրա կարգադրութեան տակ երկրագործութեան մինիստրի կողմից։

ՀԱԱԳԱ։ Բօէրական պատգամաւորութիւնը ոչինչ տեղեկութիւններ չէ ստացել, որոնք արդարացնէին Դէվէտի մահվան վերաբերեալ լուրը։ Բօէրական պատուիրակները հաւատ չեն ընծայում վերոյիշեալ լուրին, բոլորովին ուրիշ պատճառների վերագրելով Դէվէտի անգործունէութիւնը։

ՀԱՄԲՈՒՐԳ։ Շոգենաւային Համբուրգ-ամէրիկական ընկերութիւնը կուժեղացնէ 1902 թւի յունվարի 1-ին արեւելեան-ասիական ծովային պաշտօնեաների թիւը, Հօնկօնգ-Վլադիվօստօկի գծի վրա։

9 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նորին Մեծութեան Սեփական դիւանատան գլխաւոր կառավարիչ Տանէեվ, արձակուրդից վերադառնալով, ստանձնեց իր պաշտօնը։—Անբարեաջող են յայտարարվում ժանտախտի կողմից Կ. Պօլիսն եւ Կումէյան Նոր-Կալէդօնիայում։

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Հոկտեմբերի 2-ին այստեղ հրատարակվեց բօէրների գերի ընկած այն պարագլուխների նոր ցուցակը, որոնք աքսորի են դատապարտված հարաւային Աֆրիկայից։ Ցուցակը պարունակում է 12 անուններ, որոնց թւում կայ եւ Շիպէրսի անունը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Հնդկաստանի փոխարքան հեռագրում է, որ մեծ անձրեւներ էին գալիս Բէնգալիայում, Օրրիսում եւ Հայդերաբադի կենտրոնական գաւառների արեւելեան մասում։ Բարերար յորդառատ անձրեւներ գալիս էին Բէրարում, հիւսիսային Դէկանում եւ Գուդշէրէտում։ Սպասվում է լաւ բերք, բայց Րաջպուտանում աշնանային բերքի հետեւանքը վատ կը լինի։ Գուդշէրատում, Մալվում, Բօվապարում եւ Րաջպուտանում բերքը համարեա ոչնչացաւ։

ՍՕՖԻԱ։ Ազգային ժողովի 29 անդամների երէկվայ լրացուցիչ ընտրութիւնների ժամանակ ընտրված են կառավարչական կուսակցութիւնների 18 անդամներ, դրանց թւում 11 ցանկօվականներ եւ Կարավէլօվի կուսակցութեան 7 անդամներ։

ՊԵԿԻՆ։ Այստեղի կառավարչական բարձրաստիճան պաշտօնեաները տեղեկութիւն ստացան, որ թագաժառանգ կը նշանակվի, երբ կայսրուհին կը հանդիպի պրինց Ցինին Կայֆինում, ուր պէտք է տեղի ունենայ ընդհանուր խորհրդակցութիւն պետական գործերի մասին։ Ասում են, որ կայսրուհու թեկնածուն Տուանի եղբօր որդին՝ Լունբէյդզին է։ Րէֆորմների կուսակցութիւնը առարկութիւններ է անում այդ ընտրութեան դէմ եւ կարծում է, որ պետութիւններն եւս հակառակ կը լինեն այդ բանին, եթէ կայսրուհին կը սկսի պնդել այդ թեկնածուի վրա։

Սպանիական դեսպան Կօլօգան վաղը հեռանում է Պէկինից։ Դիպլօմատիական մարմնի աւագագոյնը կը լինի այժմ աւստրիական դեսպան բարօն Վալբօրն։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Կարում են առանց որեւէ աղմուկի, դէպի երկու կողմը եւս, առաջ եւ յետ, ծախվում են հինգ տարվայ երաշխաւորութեամբ Վ. ՐԷՇԻ նոր բացված խանութում, Պեսկօվսկայա փող., № 76։ 5—6

ՏՆԱՅԻՆ ՃԱՇ

Հոկտեմբերի 1-ից, Բագւում (Զաղրօվայա եւ Վօրօնցօվսկայա փողոցների անկիւնում, տ. Մալաֆէեվի) բացվում է

Ն Ո Ր Խ Ո Հ Ա Ն Ո Ց

յատկապէս տնային ճաշ պատրաստելու համար։—Կը պատրաստվեն թէ եւրօպական եւ թէ մանաւանդ հայկական մաքուր, համեղ կերակուրներ, իսկ գները լինելու են համեմատաբար էժան, քան թէ հիւրանոցներում։ Ցանկացողներին կուղարկվի տները՝ մեր ծառայով եւ բոլոր յարմարութիւններով։ Ամսով ճաշողները կիրակի օրերին կը ստանան քաղցրեղէն ձրի։ Կընդունվեն նաեւ տանձրին պատուէրներ։ 1—6

Գ Ո Ւ Տ Տ Է Ն Բ Է Ր Գ

գրախանութում վաճառվում են

Ե. Տէր-Գրիգորեանի աշխատութիւնները՝

«Խէչօի թուղը», ֆարս-վօդ. 1 արար.—50 կ.
«Մօդա», կօմէդիա մէկ արար.—50 կ.
«Կռուապատճառը ես էի», կօմ.-վօդ. 2 ար. 50 կ.
«Երկու սիրահար», կատակ. 1 արար.—50 կ.
«Սէր կամ մահ», պիէս մէկ արար.—50 կ.
«Զրկանքի զոհ», դրամա 4 գործ. 6 պատ. 80 կ.
«Զարք», կատակ. մէկ արարուածով—50 կ.
«Սարսափելի իրողութիւն» (բեմ. պատմ.)—50 կ.
«Վայրենի», կատակ. մէկ արար.—50 կ.
«Բարեգործ. գիմակի տակ.» դրմ. 5 ար.—1 ր.
«Դամօկլեան սուր», դրամա 3 ար.—75 կ.
«Ոճրագործի ընտանիքը եւ Հէրքուլէս (երկու գիրք) Թարգմ.—2 ր.
«Ամուսիններ», կօմ. 5 ար. Գ. Սունդուկ.—1 ր.
«Պէպօ» » 3 » 30 կ.
«Օսկան Պետրովիչը էն կինքում», կատակ 1 ար. 30 կ.
«Տիգրանուհի», դրամա 5 արար., հեղ. Մանուէլեանի—50 կ.
«Կեղծ ազնուուհիք», Մօլիէրի, Թ. Յ. Պ.—40 կ.
«Խոչընդոտ», կատակ. 4 արար., Ալֆօնս Դօդէի, Թարգմ. Մ. Ն.—50 կ.
«Բանաստեղծը», կատակ. 1 արար. Փանակէկէսի—25 կ.
«Պատիւ», կօմէդիա 4 գործող. Զուդերմանի, Թարգմ. Թարխ.—50 կ.
«Տզամարդկանց խրատ», կատակ. 3 արար. Մօլիէրի, Ա. Դ. 30 կ.
«Շէքսպիր եւ իր Համլէտ ողբերգութիւնը, Ադամեանի—1 ր.
«Մարիա Ստիւարտ», ողբերգ. 7 արար. Շիլլէրի, Թարգ. Գ. Բարխուդարեանի—50 կ.
«Մարիանա», դրամա 3 գործ., Էչագարայի, Թարգմ. Ա. Կրասինիկեանի—1 ր.

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская, № 11. 1—2

Հայ սեմինարիա աւարտած մի երիտասարդ ցանկանում է ուսուցչական ինստիտուտից ցէնզ ստանալ, բայց պատրաստվելու համար կարօտ է դրամական օժանդակութեան, ուստի խնդրում է բարերար անձանց ուշք դարձնել իր խնդրին։ Համաձայնում է ընտանիքներում հայերէնի դասեր վերցնել, հակառակ դէպքում նպաստաւոր պայմաններով գործակատարութիւն յանձն առնել։

Դիմել Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու միաբան Վարդան քահանայ Տէր-Ղեւոնդեանցին։ 2—3

ԱՅԳԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

հաղորդում է ի գիտութիւն այն անձանց, որոնք կամենում են մասնակցել համաժողովին, որ վերջինը բացվում է հոկտեմբերի 14-ին, ցերեկվայ ժամի 12-ին, Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան շինութեան մէջ։

Տեղեկութիւններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել ժամի 10-ից մինչեւ 12-ը՝ ցուցահանդէսի երկրագործական բաժնում՝ համաժողովի գործավար պ. Վինիեվսկուն, իսկ յետոյ՝ մինչեւ ժամի 3-ը՝ Գիւղատնտեսական ընկերութեան բիւրօն։

(անգ. 26, հոկտ. 3 եւ. 10) 3—3

Տնայնագործական Արդիւնաբերութեան Գործիչների

համաժողովը բացվում է հոկտեմբերի 9-ին, երեկոյեան $7^1/_2$ ժամին, Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան շինութեան մէջ։ Տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ ամենայն օր համաժողովի բիւրօյի քարտուղար պ. Վ. Ա. Վասիլեվից (Կառավարչապետի դիւանատանը) ժամի 11-ից մինչեւ 3-ը, եւ իշխանուհի Մ. Մ. Թումանեանից (Բարեատինսկայա փող., սեփ. տուն), ժամի 6-ից մինչեւ 7-ը երեկոյեան։ 2—3

Խնդրեմ ուշադրութիւն դարձէք

Ստացված է մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակ պատրաստի ապիտակեղէն՝ կանանց եւ տղամարդկանց, ֆուֆայկաներ, շուլկիներ, նասկիներ, ձեռնոցներ, մետաքսի կէօնկաներ սեղանի համար, նոյնպէս բաւթաներ, զայթաններ՝ սեփական գործարանում պատրաստված, կանանց գլխի սարքեր, այսինքն հաշիաներ, շիքիլաներ, մետաքսէ պլուխներ եւ այլն։

Թիֆլիսի բաժանմունք Բագւում։—Պարապետ։

Ե Ղ Բ. Մ Է Լ Ի Ք-Մ Ա Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ց

Շ Ո Ւ Տ Ո Վ Լ Ո Յ Ս Կ Ը Տ Ե Ս Ն Ի

„ՍՈՒԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

Ազգային լիակատար երգարանի առաջին հատորը՝ հինգերորդ տպագրութեամբ։ Սոյն հատորի մէջ տպագրվում են, բացի բոլոր գործածական երգերից, նոյնպէս եւ նոր երգեր, եւ բանաստեղծութիւններ, թւով 300-ից աւելի։ Զը նայելով գրքի մեծութեանը, նրա իւրաքանչիւր օրինակի գինը,—ամենքին մատչելի դարձնելու համար,—նշանակում ենք մի րուբլի, կանխիկ վճարելով։ Ցանկացողները դիմում են ԲԱԳՈՒ, «Սոխակի» հրատարակչին, սոյն հասցէով. Протоіерею Григорію Григоріанцъ, БАКУ. 2—5

ՊՐԷՅՄ-ԿՈՒՐԱՆՏ

Երկրագործական մեքենաների եւ գործիքների

որոնք պատրաստվում են Ի Ն Ժ Ե Ն Է Ր Պ Ա Ս Ս Է Կ Ի մեքենագործական եւ ձուլարանական գործարանում Բաթումում։

Գներ՝ սնուցիչով եւ կօնտէնսէրով

25 աղօղով	300 րուբլի
35 »	425 »
50 »	550 »
60 »	600 »
80 »	700 »
Թեղիչներ	50 »
Բաժանարարներ (սօրտիրօվկա)	70 »
Պրէսներ խոտի եւ բամբակի համար	150 »

Գութաններ զանազան սիստեմների՝ մէկ պուդին 5 ր. 50 կ.

Վերոյիշեալ մեքենաների նմուշները ցուցադրված են Կովկասեան յոբելեանական ցուցահանդէսի մեքենաների եւ գործիքների բաժանմունքում, որտեղ եւ կարելի է նրանց տեսնել եւ փորձել։

Մի եւ նոյն ժամանակ հեշտ է համոզվել, որ նշանակած գները բոլորովին մատչելի են եւ որ այդ մեքենաները, որոնք պատրաստված են լաւ ապրանքից նմուշ կերպով եւ ամուր, նշանաւոր չափով էժան են, ինչպէս ռուսաց, այնպէս էլ արտասահմանեան գործարաններում պատրաստվածներից։

Երեւանի նահանգի համար ներկայացուցիչ նշանակված է ՄԵԽԱՆԻԿ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԳԱՒԱՌԻ ՍԱՄԱՂԱՐ ԳԻՒՂԻՑ։ 4—6

Հաշւապահութեան եւ գրասենեակային տեղեկութիւնների Կուրսեր

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻՆ ԿԻՑ

(Երկրորդ տարի)

Երկու սեռի գրագէտ անձանց համար

եւ

Գործնական դասեր ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ հաստատուողների համար

Պարապմունքների սկիզբն է հոկտեմբերի 2-ին։ Մանրամասնութիւնները իմանալ Թիֆլիսի առեւտրական ուսումնարանում (Զուգուրեթ, սեփական տուն) ամենայն օր, ժամի 9-ից մինչեւ 2-ը։ Կիրակի օրերը—ժամի 12—2։ 12—12

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ VI ՇՐՋԱՆ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԾԻՐԱՔԵԱՆԻ

Ուսուցանում եւ պատրաստում է 4 ամսվայ ընթացքում։

Պարապմունքի առարկաներն են.—1) Կրկնախոսական հաշւապահութիւն։ 2) Առեւտրական թւաբանութիւն։ 3) Թւաբանութիւն համրիչի վրա։ 4) Բանկային հաշւապահութիւն ըստ ամենայն ճիւղերի։ 5) Առեւտրական նամակագրութիւն։

Պարապմունքները սկսվելու են 10-ին սեպտեմբերի, 1901 թւի։ Կարելի է տեսնել ժամի 4-ից մինչեւ 8-ը երեկոյեան։ Հասցէն. անկիւն Էկզարխի հրապարակի եւ Ակիմօվսկի փողոցի, տ. իշխ. Շերվաշիձէ № 14։ (շ. կ.) 3—9

Թիֆլիսի նախկին Հայոց Հրատարակչական ընկերութեան գրքերի պահեստը Թիֆլիսում յանձնված է Կենտրոնական գրավաճառանոցին,

ուր պէտք է դիմեն ցանկացողները։ Գրավաճառներին եւ գումարով գնողներին զիջումն է լինում։

Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную Книжную торговлю. 3—10

Պատիւ ունեմ յայտնելու յարգելի հասարակութեան եւ վաճառականներին,

որ այս տարի ստացել ենք մեծ քանակութեամբ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԷԶԻՆԷ ԿԱԼՕՇՆԵՐ

ամեն տեսակ, տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների։ Ուստի խնդրում եմ յարգելի առողներին դիմել մեզ, ուր կը ստանան նոր ապրանք։ Մեծ քանակութեամբ գնողներին կը լինի բաւական զիջում։ Նոյնպէս ստացել ենք ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ կոչված ԿԱԼՕՇՆԵՐ, ամեն տեսակի։ Պատուէրները կը կատարվեն անմիջապէս, նայած պայմաններին։ Մեզ մօտ ծախվում են նոյնպէս կօշիկները փափկացնող իւղեր եւ փայլ տուող գունաւոր գլազուրներ։ Նոյնպէս ծախվում են արտասահմանի եւ Ռուսաստանի ամեն տեսակ կաշուեղէն ապրանքներ եւ կօշկակարական ամեն տեսակ գործիքներ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Армянскій базаръ, Братья Яргуловы.
Բաժանմունքը. Баку, Губернская ул., Т. Яргулянцъ. 19—20
(շ. կ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 9 Октября 1901 г.
Электропечатня Грузии. Изд. Т—ва, Б.-Ванкская ул.